

ÖRGÜTSEL MUHALEFET ÇALIŞMALARININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: SCOPUS VE WOS VERİ TABANLARININ KARŞILAŞTIRMASI

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THE ORGANIZATIONAL DISSENT STUDIES: COMPARISON OF SCOPUS AND WOS DATABASES

Arş. Gör. Dr. Saniye HAYDAROĞLU

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, İşletme, saniye.secgin@bilecik.edu.tr
Bilecik / Türkiye
ORCID: 0000-0001-6480-3601

Arş. Gör. Esra CENGİZ TIRPAN

Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Yönetim Bilişim Sistemleri, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, Yönetim Bilişim Sistemleri, esracengiz01@gmail.com
Sakarya / Türkiye
ORCID: 0000-0001-7675-5635

Özet

Ulusal ve uluslararası alan yazında örgütsel muhalefet kavramına olan ilgi hızla artmaktadır. Yapılan bu çalışma ile de örgütsel muhalefet kavramı hakkında yapılan yayınların ne durumda olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Scopus ve WoS veri tabanlarında yer alan örgütsel muhalefet çalışmaları birlikte incelenmiş, veri tabanları arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğu VOSviewer yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Örgütsel muhalefet alanında yapılan çalışmaları tespit etmek amacıyla ilk arama 16 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Scopus'ta 70 WoS'ta ise 71 yayına ulaşılmıştır. Örgütsel muhalefet kavramı açısından veri tabanlarında yer alan yayınların araştırma soruları bakımından benzerlikler gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, örgütsel muhalefet ile ilgili yayınlar 1985-2021 yılları arasında dağılım göstermektedir. En çok yayın yapılan ülkelerin sırasıyla; Amerika, Türkiye ve Finlandiya olduğu görülmektedir. Communication Research Reports, en çok yayın yapılan dergidir. En çok yayın yapan yazarlar sırasıyla; Johny T. Garner, Jeffrey W. Kassing ve Stephen M. Croucher'dır. Buna karşılık en çok atıfta bulunulan yazarlar ise, Jeffrey W. Kassing, Johny T. Garner ve Theodore A. Aytgis'dir. Örgütsel muhalefetle birlikte kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde ise en çok tekrar eden kelimelerin sırasıyla; "employee voice", "dissent" ve "whistle-blowing" olduğu tespit edilmiştir. İki veri tabanı arasında ortaya çıkan tek farkın, veri tabanlarının kullandıkları konu başlıkları açısından olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel muhalefet, Bibliyometrik analiz, Scopus, WoS

Abstract

The interest in the concept of organizational dissent is rapidly increasing in national and international literature. This study, it is aimed to determine the status of the publications on the concept of organizational dissent. For this purpose, organizational dissent studies in Scopus and WoS databases were examined together, and the similarities and differences between the databases were analyzed using VOSviewer software. The first search was carried out on March 16, 2022, in order to identify the studies in the field of organizational dissent. 70 publications were reached in Scopus and 71 publications in WoS. In terms of the concept of organizational dissent, it has been determined that the publications in the databases show similarities in terms of research questions. According to the research findings, publications on organizational dissent are distributed between the years 1985-2021. In order of the countries with the most publications, there are USA, Turkey and Finland. Communication Research Reports is the journal with the most publications. The authors with the most publications are respectively; Johnny T. Garner, Jeffrey W. Kassing and Stephen M. Croucher. In contrast, the most cited authors are Jeffrey W. Kassing, Johnny T. Garner and Theodore A. Aytgis. When the keywords used with organizational dissent are examined, the most repetitive words are; it has been determined that there are "employee voice", "dissent" and "whistle-blowing". It is seen that the only difference between the two databases is in terms of the topics used by the databases.

Keywords: Organizational dissent, Bibliometric analysis, Scopus, WoS

1. GİRİŞ

Günümüz modern örgüt yapıları geleneksel örgüt yapılarının aksine daha esnek, değişime daha hızlı uyum sağlayan, yetki devrinin yapıldığı, örgüt üyelerinin güçlendirildiği yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Aksay, 2015). Bu modern örgüt yapıları yeni fikirlerin, farklı düşüncelerin kolayca paylaşıldığı örgüt içi iletişimin şekillenmesini sağlayan bir örgüt kültürünü de gerekli kılmaktadır. (Durgun, 2006). Bir örgüt içinde farklı hedef ve beklentilere sahip olan ancak temelde örgütün devamlılığını sağlamak amacıyla hizmet eden pek çok çalışan bulunmaktadır. Her bir çalışanın, örgütün devamlılığını sağlama konusunda sürdürmesi gereken farklı rolleri, görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Farklı kademelerde yer alan bu çalışanlar birbirleri ile sürekli iletişim kurarak etkileşimde bulunmaktadır (Bakan vd., 2018). Örgütlerde farklı hedef ve beklentilere sahip kişiler etkileşimde buldukları sürece, anlaşmazlıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır (Garner, 2009). Bu anlaşmazlıkların ya da fikir ayrılıklarının dile getirilmesi örgütsel muhalefet olarak tanımlanmakta (Kassing, 1997) ve örgütsel gelişmeye imkan sağlayacak önemli bir iletişim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası literatürde 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkmış örgütsel muhalefet kavramı yapılan çalışmalarca kavramsallaştırılmaya çalışılmış ve farklı değişkenlerle olan ilişkileri ortaya konulmuştur (Kassing, 1998, 2000a, 2000b; Kassing ve Avtgis, 1999, 2001; Avtgis, vd., 2007; Payne, 2007; Garner, 2009; Garner, 2013). Pek çok örgütsel değişken ile ilişkilendirilmiş bu kavram son yıllarda Türk araştırmacıların da ilgisini çekmeye başlamıştır (Ötken ve Cenkçi, 2013; Sadykova ve Tutar, 2014; Kesen ve Pabuççu, 2016; Kaya, 2016; Ataç ve Köse, 2017; Haydaroglu ve Besler, 2021).

Bu çalışmanın amacı uluslararası literatürde örgütsel muhalefet alan yazınında yapılan çalışmalar hakkında bilgi sunmak ve konuya ilgi gösteren araştırmacılara katkı sağlamaktır. Bu amaçla Web of Science (WoS) ve Scopus veri tabanlarında yer alan örgütsel muhalefet çalışmaları birlikte incelenmiş ve VOSviewer yazılımı kullanılarak bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. İnceleme sonucunda ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar yapılan analizler doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. Örgütsel Muhalefetin Kavramsal Çerçevesi

Muhalefet kavramının İngilizce karşılığı olan “dissent” kelimesi görüş ayrılığı anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime Latince dissentire kelimesinden türetilmiş olup dis ve sentire kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Dis farklı anlamındayken sentire kelimesi ise duygu-his anlamında kullanılmaktadır. Latince dissentire kelimesi farklı duygu ya da his anlamına gelmektedir (Kassing, 1997). Muhalefet herhangi bir konuda bireylerin görüş ayrılığına düşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Örgütler; bir grup insanın, iş bölümü içinde buldukları, belirli bir hiyerarşik yapı içinde yer aldıkları, ortak bir amaca ya da hedefe ulaşmak için bir arada buldukları oluşumlar olarak tanımlanmaktadır (Oktay, 1996). Pek çok insanın bir arada bulunduğu örgütlerde kişilerin görüş ayrılıklarına düşmeleri kaçınılmazdır. Muhalefet davranışının örgütsel yapılar içerisinde değerlendirilmesi sonucunda ise örgütsel muhalefet kavramı ortaya çıkmıştır. Kassing (1997), örgütsel muhalefet kavramını “örgütsel uygulamalar ve politikalar ile ilgili olarak ortaya çıkan anlaşmazlıkları ve karşıt görüşlerini ifade etmek isteyen bir çalışanın ses biçimi” şeklinde tanımlamaktadır. Garner (2013)’e göre ise örgütsel muhalefet, grup üyesi veya üyelerinin karşıt görüşlerini örgütlerine öneriler sunmak veya başka biçimlerde kurduğu etkileşimler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre muhalefet davranışı bireysel olarak değil, örgütün diğer üyeleri olan yöneticiler ve iş arkadaşlarıyla beraber (co-construct) oluşmaktadır.

Örgütsel muhalefetin temelinde her duruma karşı olmak yatmamaktadır. Karşıt görüşlerini dile getiren çalışanlar aslında örgütün gelişimine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bir sorun yaşadığında bunu dile getirmeyen çalışanların örgütsel muhalefet davranışı gösterdiklerini söylemek doğru olmayacaktır (Sadykova & Tutar, 2014). Çünkü örgütsel muhalefet üstleriyle görüş ayrılığına düşen örgüt üyelerinin yaşadıkları görüş ayrılıklarını dile getirmelerini de gerektiren bir süreç olarak görülmektedir (Özdemir, 2013). Bu nedenle örgütsel muhalefetin iki temel unsurdan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, çeşitli nedenler sonucunda ortaya çıkan görüş ayrılığı (Redding, 1985), diğeri ise bu görüş ayrılığının gerekli kişilere iletilerek dile getirilmesidir (Kassing ve DiCioccio, 2004; Garner, 2009; Özdemir, 2013).

Genel olarak Kassing (1998) tarafından kavramsallaştırılmaya çalışılan örgütsel muhalefet davranışı dört aşamadan oluşmaktadır. Bu modele göre, ilk aşama örgüt içinde görüş ayrılıklarına neden olan olayların (triggerring events) ortaya çıkmasıdır. Başlatıcı durumlar; çalışanda doyumsuzluk yaratan ve bu doyumsuzluğu dile getirmeye sevk eden olay ya da olaylar olarak tanımlanmaktadır (Garner, 2006). Çalışanların maruz kaldığı olumsuz davranışlar, örgütsel değişim, karar alma sürecinde yaşanan aksaklıklar sonucunda alınan etkisiz kararlar ve uygulamalar, rol ve sorumlulukların belirsizliği, kaynakların etkin kullanılmaması, etik ile ilgili konular, performans değerlendirme süreçlerine duyulan güvensizlik ve genel olarak ortaya çıkabilecek zararların engellenmesi gibi pek çok neden örgüt içinde görüş ayrılıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kassing ve Armstrong, 2002). Garner (2006)’ya göre ise kişinin iş yerinde kazandığı haklarının kendisine verilmemesi, tacize uğraması, düşük performans notları verilmesi, zimmete geçirilmesi gibi etik değerlere aykırı durumların ortaya çıkması, yaşanan kişilik ve görev çatışmaları örgütsel muhalefetin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Örgütsel muhalefetin ortaya çıkmasına neden olan bir olaydan sonra doyumsuzluk yaşayan örgüt üyeleri bu sorunu dile getirmeden önce pek çok değişkeni incelemektedir. Bu değişkenler bireysel, ilişkisel ve örgütsel olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Kassing, 1998). Bireysel değişkenler; kişilerin örgüt dışında edindikleri ancak örgüt içinde ortaya koydukları eğilimler, beklentiler olarak tanımlanabilir. Tartışmacı olma ve sözlü saldırganlık (Kassing ve Avtgis, 1999), kontrol odağı (Kassing ve Avtgis, 2001), yaş (Kassing ve DiCioccio, 2004), kişilik özellikleri (Ötken ve Cenkçi, 2013; Haydaroğlu ve Besler, 2021) gibi bireysel değişkenler örgütsel muhalefet davranışı ile ilişkilendirilmiş değişkenlerden bazılarıdır.

İlişkisel değişkenleri; çalışanların iş arkadaşları ve yöneticileri ile olan ilişki şekilleri ve bu ilişkilerin kalitesi oluşturmaktadır (Croucher vd., 2013; Garner, 2013; Payne, 2014). Örgütsel değişkenler ise örgüt yapısı, örgüt kültürü ve örgüt iklimi gibi unsurlardan oluşmaktadır (Kassing, 2011).

Çeşitli değişkenlerin incelenmesinin ardından çalışanlar örgüt içinde ortaya çıkacak muhalefet davranışının diğer kişiler tarafından nasıl algılanacağını (olumlu-olumsuz), yöneticilerinin ya da iş arkadaşlarının ne gibi tepkiler vereceğini değerlendirdikten sonra kendisine bir yol haritası çizer. Bu değerlendirme sonucunda çalışanlar ya sorunları dile getirerek muhalefet etmeyi tercih ederler ya da sessiz kalarak sorunu görmezden gelirler. Hangi davranış biçimini sergileyeceği konusunda çalışanlara yol gösteren unsurların başında, örgütte yer alan diğer kişiler tarafından muhalefet davranışının nasıl algılandığı ve bu davranışa karşı verecekleri tepkiler yer almaktadır (Haydaroglu, 2022).

Yaptığı değerlendirmeler sonucunda muhalefet etmeye yani ses çıkarmaya karar veren çalışan sürecin son aşamasında, görüşlerini aktaracağı kişileri seçecektir (Kassing, 1997). Bu kişiler; çalışanların üst yöneticileri, birlikte çalıştıkları iş arkadaşları, örgüt dışında yer alan aile üyeleri ve arkadaşları, hatta tanımadıkları yabancılar bile olabilmektedir. Karşıt görüşlerin doğrudan yöneticilere iletilmesi davranışı açık (yukarıya) muhalefet, iş arkadaşlarına iletilmesi davranışı yatay (örtük) muhalefet ve örgüt dışındaki kişilere aktarılması davranışı ise yer değiştirmiş muhalefet olarak tanımlanmaktadır (Kassing, 1998). Haber uçurma davranışı (whistleblowing); çalışanların örgüt içinde kendilerini rahatsız eden yanlış uygulamaların medya, düzenleyici kurumlar ve politik kanallar gibi sorunun çözümünde katkı sağlayacağını düşündüğü kanallara iletilmesini sağlayan uç bir muhalefet şekli olarak tanımlanmış ve Kassing tarafından örgütsel muhalefet modeline eklenmiştir (Kassing, 2000a; Kassing & Armstrong, 2002; Kassing, 2011).

1.2 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, örgütsel muhalefet konusunda yapılan çalışmaları inceleyerek konu hakkında bibliyometrik bir analiz ortaya koymaktır. Bu sayede, örgütsel muhalefet çalışmalarının ne düzeyde olduğu, büyüme yörüngesini, bu alanda çalışma yapan yazarları, en çok kullanılan anahtar kelimeleri inceleyerek konuya dair bir çerçeve çizilecektir. Bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yol göstermesi beklenmektedir. Bu amaçla Scopus ve WoS veri tabanlarında yer alan örgütsel muhalefet alan yazını karşılaştırılarak benzerliklerin ve farklılıkların ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın kapsamını, Scopus ve WoS veri tabanında yer alan örgütsel muhalefet alanındaki çalışmalar oluşturmaktadır.

Bu kapsam doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalar yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalar konu başlıklarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 3 “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalara ülkelerin katkı düzeyi ve iş birlikleri nasıldır?
4. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalar dergilere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalar yazarlara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
6. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmaların ortak atıf yazar dağılımı ve ağı nasıldır?
7. “Örgütsel muhalefet” ile ilgili yapılmış araştırmalar kullanılan ortak anahtar kelimelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir ve ortak kelime ağı nasıldır?

2. YÖNTEM

Bibliyometrik yöntemler, yazılı yayınların nicel analizini elde etmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Araştırmacılar, makale ve dergi performanslarında, iş birliği modellerinde ve araştırma bileşenlerinde meydana gelen eğilimleri ortaya çıkarmak ve mevcut literatürdeki belirli bir alanın entelektüel yapısını keşfetmek gibi çeşitli nedenlerle bibliyometrik analizi kullanmaktadır (Donthu vd., 2021). Bibliyometrik analiz, farklı aktörler (yazarlar, kurumlar, ülkeler, vb.) arasındaki ilişkiyi temsil eden bilimsel haritalar ile geliştirilmektedir. Bu nedenle bir bilim haritası, disiplinlerin, alanların, uzmanlıkların ve bireysel makalelerin veya yazarların birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunun uzamsal bir temsildir (Small, 1999). Bu haritaları oluşturan Bibexcel, Biblioshiny, CiteSpace, VOSviewer gibi çeşitli yazılımlar mevcuttur. Bibliyometrik analiz yapabilmek için ilk aşama, araştırma alanının bilimsel kapsamına uyan en iyi veri kaynağına karar vermektir (Moral-Muñoz vd., 2020). Bu çalışmada karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirmek istendiğinden Scopus ve WoS veri tabanları birlikte incelenmiştir.

Verileri elde etmek amacıyla gerçekleştirilen ilk arama, 16 Mart 2022 tarihinde Scopus veri tabanındaki “organizational dissent (örgütsel muhalefet)” anahtar kelimesine ait yayınları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu sebeple arama özet, başlık ve anahtar kelimelerde gerçekleştirilmiştir. Listelenen 70 sonuç için başka herhangi bir kısıt eklemeyen veriler csv formatında indirilmiş ve xls formatına dönüştürülmüştür. WoS veri tabanı için de benzer şekilde bir arama yapılmış listelenen 71 sonuç xls formatında indirilmiştir.

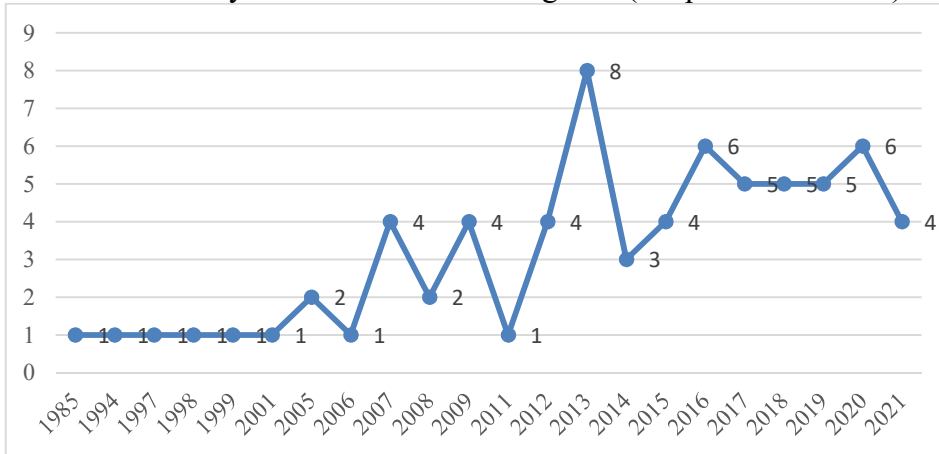
Bu çalışmada, anahtar kelime birlikteliği, atıf analizi, ülkeler arası ortak yazarlık, alıntı yapılan yazarların ortak atıfları, VOSviewer yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Microsoft Excel ile yıllara göre yayın sayısı değişimi, yayınların konu başlıklarına göre dağılımı ve yayın sayısına göre ülkeler grafikleri oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

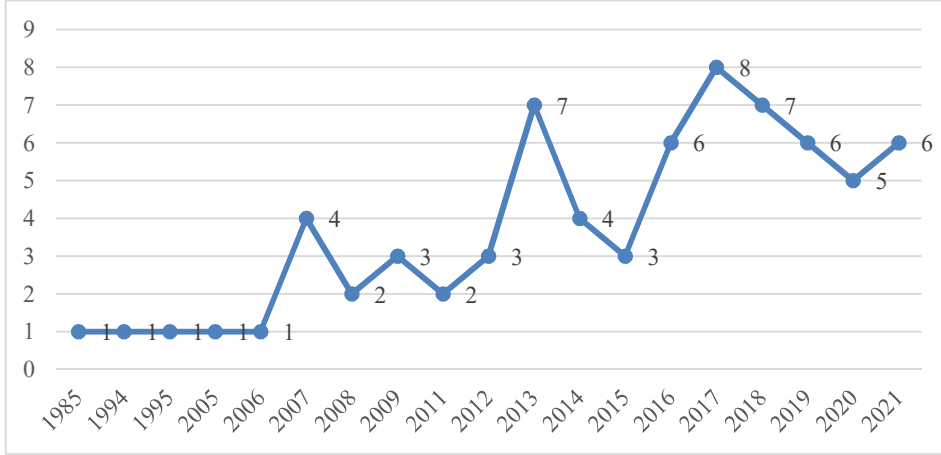
Scopus veri tabanında incelenen yayınlara ait genel özelliklere bakıldığında, 1985-2021 yılları arasında yayınlanan, 65 makale, 4 inceleme makalesi ve 1 kitap bölümü olduğu görülmüştür. Yayınların yıllara göre dağılımına dair Grafik 1 oluşturulmuştur.

Grafik 1: Yayınların Yıllara Göre Dağılımı (Scopus Veri Tabanı)

WoS veri tabanında incelenen yayınlara ait genel özelliklere bakıldığında, 1985-2021 yılları arasında yayınlanan, 66 makale, 3 bildiri, 2 erken görünüm, 1 kitap bölümü, 1 not ve 1 inceleme makalesi olduğu görülmüştür. Yayınların yıllara göre dağılımına dair Grafik 2 oluşturulmuştur.

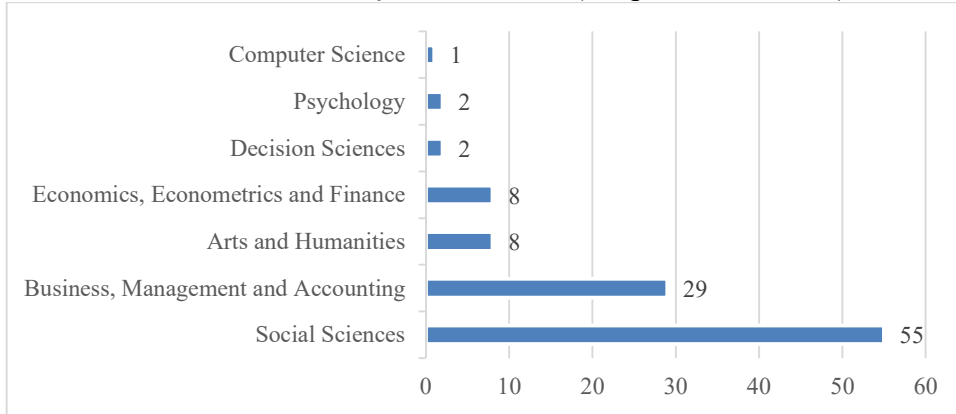
Grafik 2: Yayınların Yıllara Göre Dağılımı (WoS Veri Tabanı)

3.2. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Araştırmaların Veri Tabanlarındaki Konu Başlıklarına Göre Dağılımı

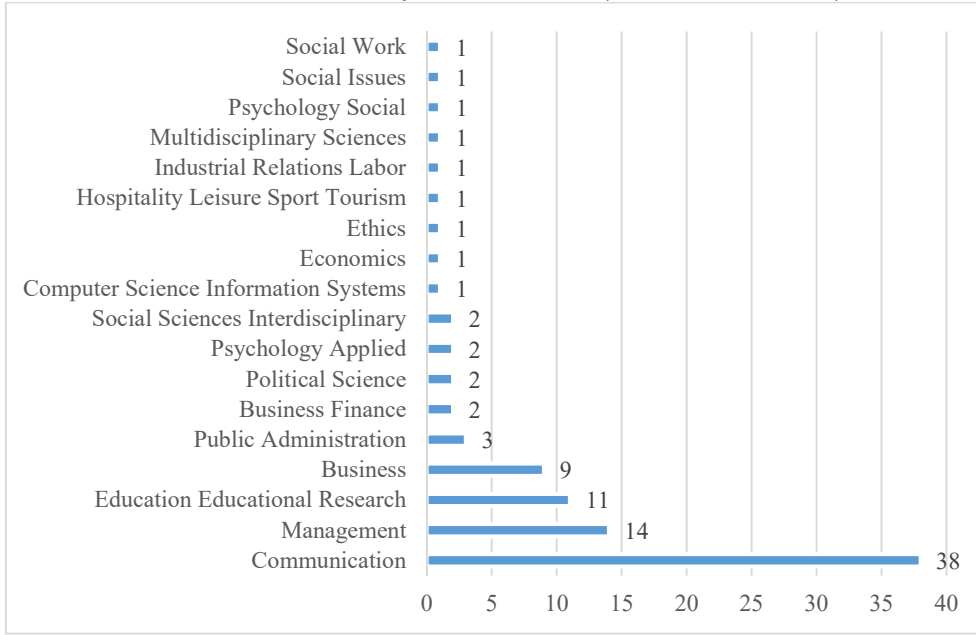
Scopus veri tabanında yer alan yayınların konu başlıklarına göre dağılımları incelendiğinde 55 yayın sayısı ile sosyal bilimler konu başlığının ilk sırada yer aldığı Grafik 3'te görülmektedir.

Grafik 3: Konu Başlıklarına Göre (Scopus Veri Tabanı)

WoS veri tabanı açısından konu başlıkları incelendiğinde ise bu veri tabanında yer alan çalışmaların daha spesifik alanlara ayrıldığı Grafik 4'te görülmektedir. En çok yayın 38 yayın sayısı ile iletişim konu başlığı altında yer alırken bunu yönetim ve eğitim konu başlıkları takip etmektedir.

Grafik 4: Konu Başlıklarına Göre (WoS Veri Tabanı)

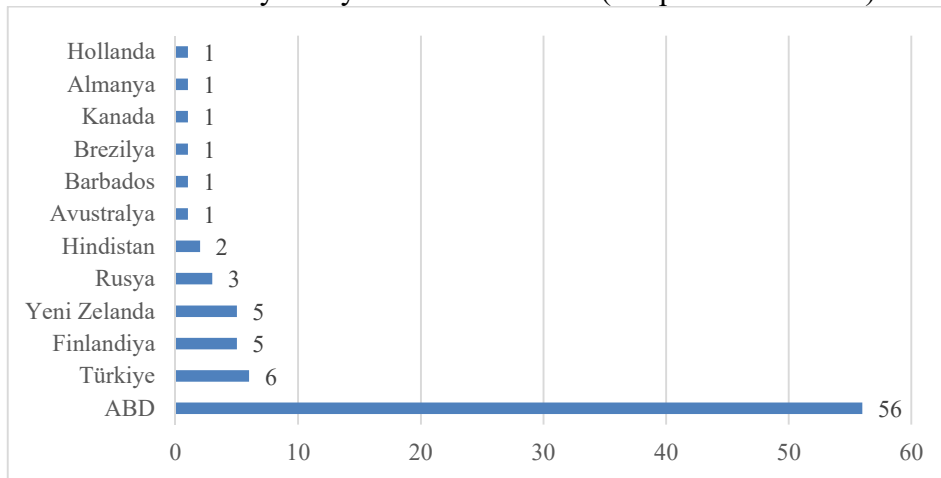

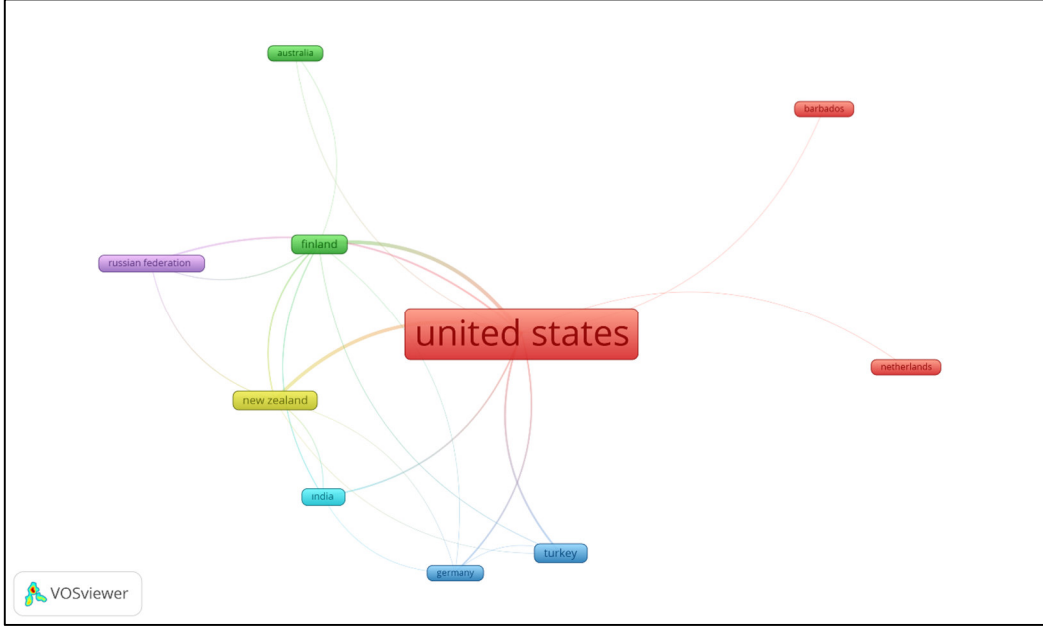
3.3. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Araştırmaların Ülkelere Göre Dağılımı ve Ülkeler Arası İş Birliği

Örgütsel muhalefet çalışmalarında ülkelerin katkı düzeyini ölçmeye yönelik yapılan Scopus veri tabanı analiz sonuçlarına göre, Grafik 5 oluşturulmuştur. Toplamda katkı sunan 12 ülkenin tamamına grafikte yer verilmiştir. En çok katkıda bulunan ülke 56 yayın sayısı ile ABD, ardından eşit sayıda yayın sayısı ile Türkiye, Yeni Zelanda ve Finlandiya gelmektedir.

VOSviewer, ile yapılan analiz sonucunda, katkıda bulunan 12 ülkeden 10'unun iş birliği ağında ortaya çıktığı görülmüştür. Şekil 1'de yer alan ülkeler arası iş birliği ağına göre, ABD en yüksek bağlantı gücü ve bağlantı sayısı ile iş birliği yapan ülkeler arasında birinci sırada yer almaktadır. ABD tarafından yayınlanan yayın sayısı 56 ve bağlantılı olduğu ülke sayısı 9'dur. Bağlantı sayısı bakımından ABD'yi takip eden diğer ülkeler ise sırayla Finlandiya (bağlantı sayısı=7) ve Yeni Zelanda (bağlantı sayısı=6)'dir. Türkiye ise bağlantı sayısı 4, bağlantı gücü 20 değerleri ile iş birliği ağında görülmektedir.

Grafik 5: Yayın Sayısına Göre Ülkeler (Scopus Veri Tabanı)

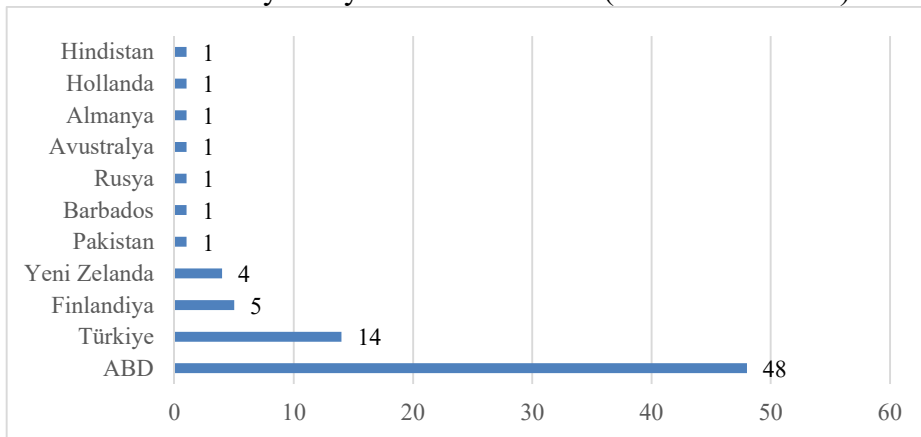

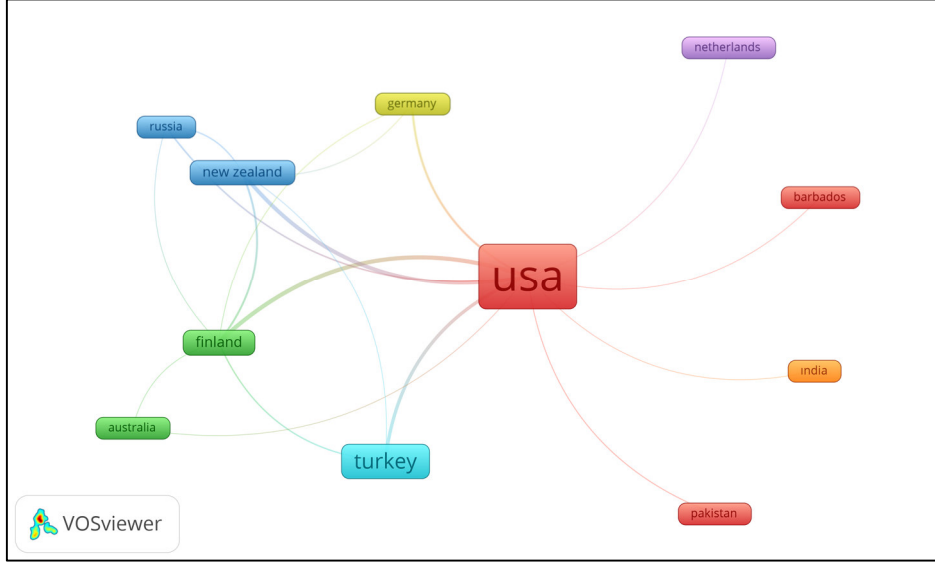
Şekil 1: Ülkeler arası iş birliği ağı (Scopus Veri Tabanı)

Örgütsel muhalefet çalışmalarında ülkelerin katkı düzeyini ölçmeye yönelik yapılan WoS veri tabanı analiz sonuçlarına göre, Grafik 6 oluşturulmuştur. Toplamda katkı sunan 11 ülkenin tamamına grafikte yer verilmiştir. En çok katkıda bulunan ülke 56 yayın sayısı ile ABD, ardından eşit sayıda yayın sayısı ile Türkiye, Yeni Zelanda ve Finlandiya gelmektedir.

VOSviewer, ile yapılan analiz sonucunda, katkıda bulunan 11 ülkenin tamamının iş birliği ağına ortaya çıktığı Grafik 6'da görülmektedir. Şekil 2'de yer alan ülkeler arası iş birliği ağına göre, ABD en yüksek bağlantı gücü ve bağlantı sayısı ile iş birliği yapan ülkeler arasında birinci sırada yer almaktadır. ABD tarafından yayınlanan yayın sayısı 46 ve bağlantılı olduğu ülke sayısı 10'dur. Bağlantı sayısı bakımından ABD'yi takip eden diğer ülkeler ise sırayla Finlandiya (bağlantı sayısı=6) ve Yeni Zelanda (bağlantı sayısı=5)'dir. Türkiye'nin bağlantı sayısı 3 ve bağlantı gücü 28'dir.

Grafik 6: Yayın Sayısına Göre Ülkeler (WoS Veri Tabanı)

Şekil 2: Ülkeler arası iş birliği ağı (WoS Veri Tabanı)

3.4. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Araştırmaların Dergilere Göre Dağılımı

Örgütsel muhalefet ile ilgili yapılan çalışmaların yayınlandığı dergileri incelemek için yapılan analizde ortaya çıkan sonuçlar veri tabanları açısından benzerlik göstermektedir. 2 ve daha fazla yayına sahip olma kriterine göre analiz yapıldığında Scopus veri tabanı için 12 dergi, WoS veri tabanı için ise 10 dergi Tablo 1’de yer almaktadır. En çok yayın yapılan dergilerin başında “Communication Research Reports” dergisinin geldiği görülmektedir. Bu dergiyi “Management Communication Quarterly” ve “Communication Studies” takip etmektedir. Scopus veri tabanında “Hacettepe Eğitim Dergisi” 2 yayın sayısı ile yer alırken WoS veri tabanında 3 yayın sayısı ile yer almaktadır.

Tablo 1: Yayın Yapılan Dergiler

Scopus Veri Tabanı		WoS Veri Tabanı	
Dergi Adı	f	Dergi Adı	f
Communication Research Reports	10	Communication Research Reports	9
Management Communication Quarterly	8	Management Communication Quarterly	6
Communication Studies	5	Communication Studies	4
International Journal of Business Communication	4	International Journal of Business Communication	4
Journal of Intercultural Communication Research	3	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (Hacettepe University Journal of Education)	3
Journal of Business Communication	3	Communication Quarterly	2
Communication Reports	2	Communication Reports	2
Communication Quarterly	2	International Journal of Conflict Management	2
International Journal of Conflict Management	2	Journal of Organizational Behavior Research	2
Elementary Education Online	2	Western Journal of Communication	2
Hacettepe Eğitim Dergisi	2		
Western Journal of Communication	2		

3.5. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Çalışmaların Yazarlara Göre Dağılımı

Örgütsel muhalefet ile ilgili Scopus veri tabanında listelenen bu 70 yayına toplam 118 yazar katkıda bulunmuştur. Ancak, yazar başına minimum 2 yayın sayısı eşik olarak kullanıldığında yalnızca 18 yazar listelenmiştir. 2'den fazla çalışmaya sahip olan 8 yazar Tablo 2g'de gösterilmektedir. WoS veri tabanı için ise, listelenen 71 yayına toplam 120 yazar katkıda bulunmuştur. Yazar başına minimum 2 yayın sayısı eşik olarak kullanıldığında yine 18 yazarın listelendiği tespit edilmiştir. 2'den fazla çalışmaya sahip olan 7 yazar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Katkıda Bulunan Yazarlar

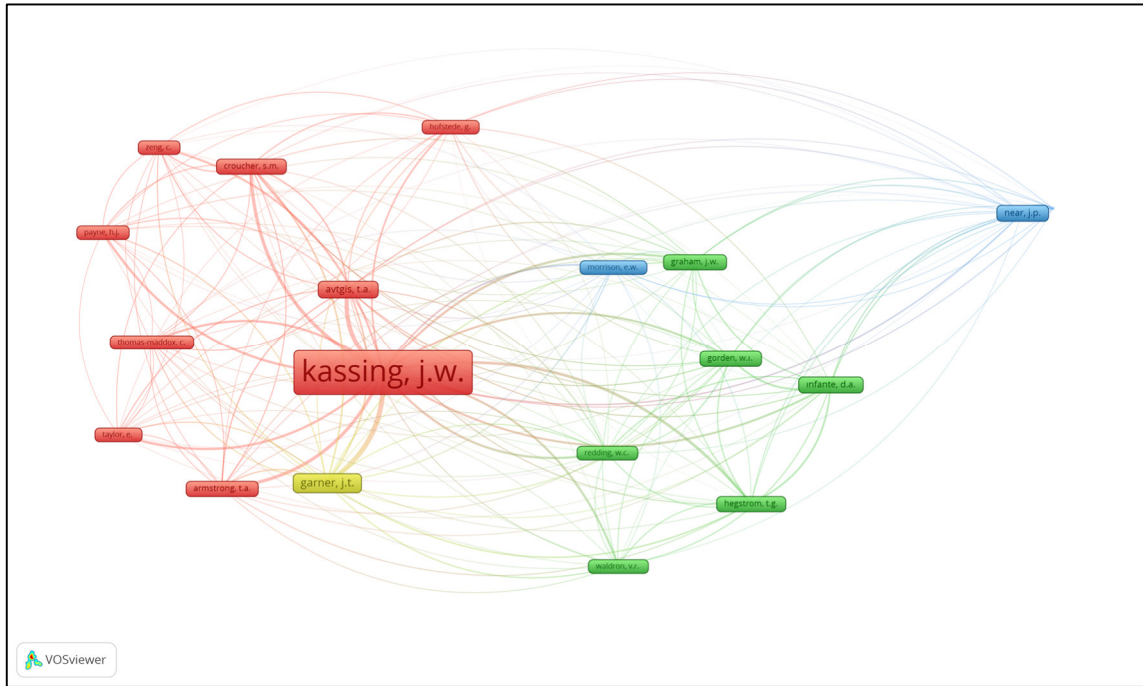
Scopus Veri Tabanı			WoS Veri Tabanı		
Yazar	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Yazar	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
Garner J.T.	12	168	Garner J.T.	11	131
Kassing J.W.	10	490	Kassing J.W.	6	97
Croucher S.M.	9	67	Croucher S.M.	5	29
Zeng C.	7	32	Zeng C.	5	24
Payne H.J.	4	62	Payne, H. J.	3	56
Avtgis T.A.	3	148	Buckner, M. M	3	20
Buckner M.M.	3	19	Ozdemir, M.	3	7
Kelly S.	3	4			

3.6. Örgütsel Muhalefet ile İlgili Yapılan Çalışmaların Ortak Atıf Yazar Dağılımı ve İş Birliği Ağı

Scopus veri tabanında yer alan 70 örgütsel muhalefet çalışmasının atıfta bulunduğu 3027 çalışma mevcuttur. 3027 çalışmada toplamda 3418 yazar yer almaktadır. Bu durum, bazı çalışmaların çok yazarlı olması ile açıklanabilir. 3418 yazar arasından, bir yazara yapılan minimum atıf sayısı 20 seçildiğinde eşik değeri geçen 19 yazar listelenmiştir. En çok atıfta bulunulan ilk 10 yazar da Tablo 3'te yer almaktadır. Şekil 3'te yer alan ortak atıf yazar analizi incelendiğinde eşik değeri geçen 19 yazarın tamamı arasında bağlantı kurulduğu ve ağ analizinde yer aldığı görülmektedir. En çok atıfta bulunulan ve en yüksek bağlantı gücüne sahip ilk üç yazar sırası ile Jeffrey W. Kassing, Johny T. Garner ve Theodore A. Avtgis'dir. Her bir düğüm ve düğümün boyutu, yazar ortak atıf hacmini yansıtmaktadır (Hallinger, 2020). Şekil 3 incelendiğinde yazar ağının 4 farklı renk ile kümeler oluşturduğu görülmektedir. Sarı kümede yalnızca Johny T. Garner yer almaktadır.

Tablo 3: Atıfta Bulunulan Yazarlar (Scopus Veri Tabanı)

Yazar	Atıf Sayısı	Bağlantı Gücü
Kassing, J.W.	479	5525
Garner, J.T.	108	1938
Avtgis, T.A.	78	1642
Near, J.P.	55	752
Infante, D.A.	55	862
Miceli, M.P.	48	636
Croucher, S.M.	46	1124
Hegstrom, T.G.	44	887
Armstrong, T.A.	40	912
Graham, J.W.	35	684

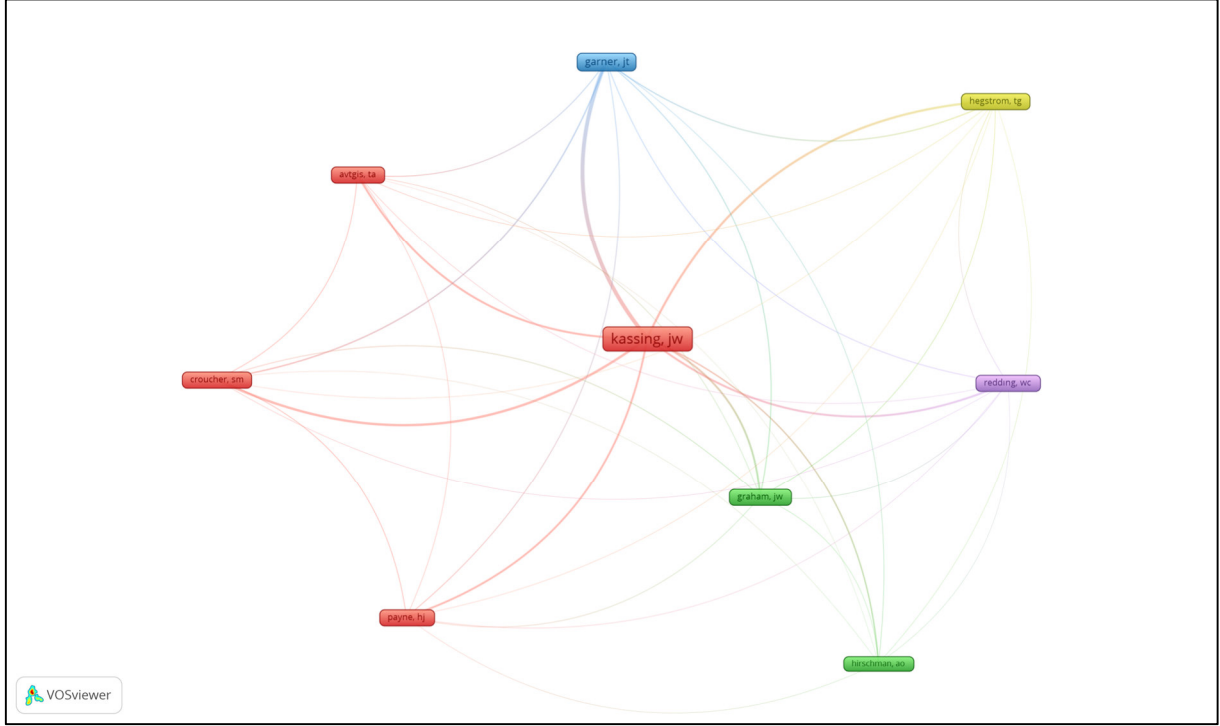

Şekil 3: Ortak Atıf Yazar Analizi Ağı (Scopus Veri Tabanı)

VoSviewer yazılımı WoS veri tabanı atıf analizi yaparken yalnızca ilk yazarı analize dahil etmektedir. Bu durum Scopus veri tabanı aksine, yazar sayısının yayın sayısından daha az olmasına sebep olmaktadır. WoS veri tabanında yer alan 71 örgütsel muhalefet çalışmasının atıfta bulunduğu 2516 çalışmada 1972 yazar yer almaktadır. Çok yazarlı çalışmalar olmasına rağmen WoS Viewer yazılımının çalışma prensibi nedeni ile yazar sayısı yayın sayısına göre daha az çıkmıştır. 1972 yazar arasından, bir yazara yapılan minimum atıf sayısı 20 seçilmiştir. Bu şartı sağlayan 9 yazar mevcuttur. En çok atıfta bulunulan 9 yazar Tablo 4’de yer almaktadır. Eşik değeri geçen 9 yazarın tamamı arasında bağlantı kurulduğu için ortak atıf yazar analizi ağı Şekil 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Atıfta Bulunulan Yazarlar (WoS Veri Tabanı)

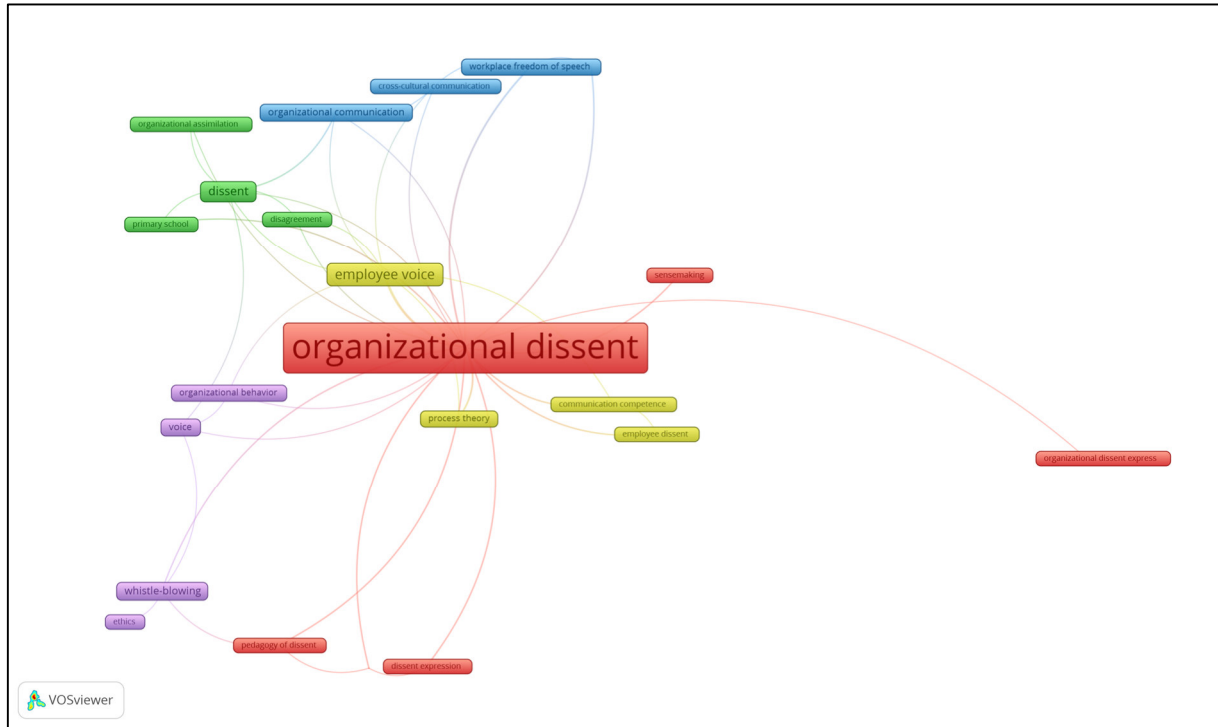
Yazar	Atıf Sayısı	Bağlantı Gücü
Kassing, J.W.	480	2604
Garner, J.T.	104	1270
Croucher, S.M.	34	552
Graham, J.W.	33	354
Hegstrom, T.G	33	457
Redding, W.C.	30	354
Avtgis, T.A.	23	377
Payne, H. I	23	340
Hirschman, A.O.	20	176

Şekil 4: Ortak Atıf Yazar Analizi Ağı (WoS Veri Tabanı)

3.7. Örgütsel Muhalefet ile ilgili Yapılan Çalışmaların Kelime Analizi

7. araştırma sorusu, örgütsel davranış çalışmalarına dair anahtar kelime ağını bulmaya odaklanır. Yaygın olarak çalışılan kavramların belirlenmesi, ilgili veri sınırı içindeki bilgi tabanının kavramsal yapısı hakkında farklı bir bakış açısı sağlar (Mohameda vd., 2020). Anahtar kelime birlikte oluşumu, iki belgede birlikte meydana gelen bir anahtar kelimeyi gösterir (Hallinger, 2020). Şekil 5'te yer alan Scopus veri tabanında yer alan çalışmaların anahtar kelime ağı için, 70 çalışmada yer alan toplam 191 kelime analiz edilmiştir. Anahtar kelime tekrar sayısı eşik değeri 2 olarak belirlenmiştir. Bu eşiği geçen 23 anahtar kelimedede birbirleri ile bağlantı oluşturduğu için ortak kelime ağında gözlenmektedir. Diğer taraftan en az küme kelime sayısı 3 seçildiğinde, anahtar kelimelerin 5 küme oluşturduğu, bu kümelerin bağlantı elemanının temelde “organizational dissent” kümesi olduğu görülmektedir.

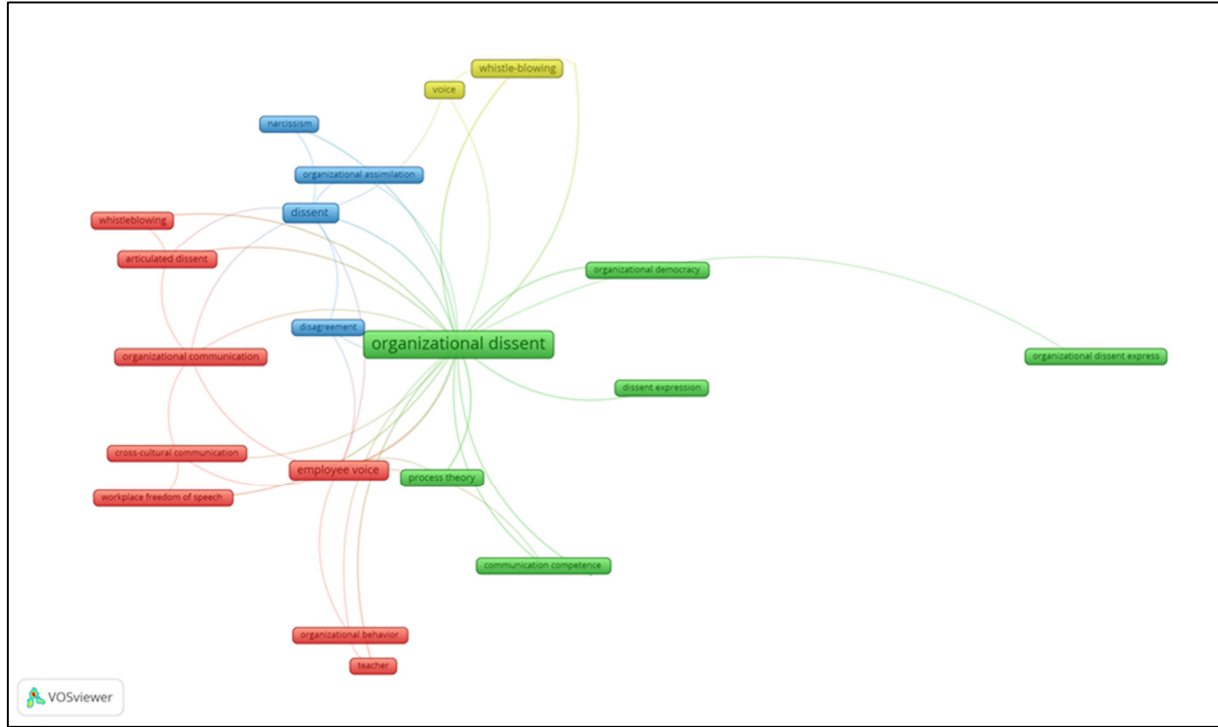
Şekil 5: Ortak Anahtar Kelime Ağı (Scopus Veri Tabanı)

Kelime tekrarı ve bağlantı gücüne dair en çok tekrar eden ilk sıradaki örgütsel muhalefet kelimesi çıkarılarak 2’den fazla tekrar eden 8 kelimenin yer aldığı Tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5: Anahtar Kelime Sıklığı ve Bağlantı Gücü (Scopus Veri Tabanı)

Anahtar Kelime	Tekrar Sayısı	Bağlantı Gücü
Employee voice	10	13
Dissent	8	8
Whistle-blowing	5	5
Organizational communication	4	5
Voice	4	4
Organizational behavior	3	3
Process theory	3	4
Workplace freedom of speech	3	5

WoS veri tabanı için 71 çalışmada yer alan toplam 203 kelime analiz edilmiştir. Yapılan anahtar kelime analizi sonucu ortaya çıkan kelime ağı Şekil 6’da yer almaktadır. Anahtar kelime tekrar sayısı eşik değeri 2 olarak belirlenmiş ve bu eşığı geçen 23 anahtar kelime olduğu görülmüştür. Bu eşığı geçen 23 anahtar kelimelerin tamamının birbirleri ile bağlantı oluşturduğu Şekil 6’da yer alan ortak kelime ağında gözlenmektedir. Diğer taraftan minimum küme kelime sayısı 3 seçildiğinde, anahtar kelimelerin 4 küme oluşturduğu, bu kümelerin bağlantı elemanının temelde “organizational dissent” kümesi olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Ortak Anahtar Kelime Ağı (WoS Veri Tabanı)

Kelime tekrarı ve bağlantı gücüne dair en çok tekrar eden ilk sıradaki örgütsel muhalefet kelimesi çıkarılarak 2'den fazla tekrar eden 8 kelimenin yer aldığı Tablo 6 oluşturulmuştur.

Tablo 6: Anahtar Kelime Sıklığı ve Bağlantı Gücü (WoS Veri Tabanı)

Anahtar Kelime	Tekrar Sayısı	Bağlantı Gücü
Employee voice	9	12
Dissent	8	9
Whistle-blowing	5	5
Articulated dissent	3	5
Organizational communication	3	5
Process theory	3	4
Voice	3	3
Whistleblowing	3	3

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Örgütsel muhalefet kavramının uluslararası alan yazında hangi aşamada yer aldığını ortaya koymak için yapılan bu çalışmada WoS ve Scopus veri tabanları birlikte incelenmiştir. Her iki veri tabanında da örgütsel muhalefet alanında neredeyse eşit sayıda makale yer almaktadır (Scopus=70; WoS=71). Örgütsel muhalefet alanında yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı her iki veri tabanı için de benzerlik göstermektedir. İlk yayınlar 1985 yılında yayınlanmışken 2013 yılında her iki veri tabanı için de hızlı bir yükselişin olduğu gözlemlenmiştir. 2016-2020 yılları arasında yapılan çalışmalar incelendiğinde Scopus veri tabanında durağan bir süreç görülürken, aksine WoS veri tabanında en fazla yayının bu yıllar arasında yapıldığı görülmektedir.

Veri tabanlarının konu başlıkları açısından karşılaştırılması yapıldığında örgütsel muhalefet çalışmaları açısından en önemli farklılığın bu alanda ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

Scopus veri tabanında konu başlıkları daha genel başlıklar iken, WoS veri tabanındaki konu başlıkları daha ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu durum veri tabanlarının konu başlıklarını sınıflandırırken izlediği yaklaşım ile de paralellik göstermektedir. Çünkü tüm konu başlıkları açısından değerlendirildiğinde WoS'da 256 konu başlığı, Scopus'da ise 334 konu başlığı yer almaktadır. Ancak sosyal bilimler konu başlıkları göz önüne alındığında durum değişmekte ve WoS'da 56, Scopus'da (sanat ve beşeri bilimler hariç) ise 51 konu başlığının bulunduğu görülmektedir. Bu dağılıma genel olarak bakıldığında; tüm konuların Scopus tarafından daha ayrıntılı sınıflandırıldığı, ancak sosyal bilimler ve sanat ve beşeri bilimler konu başlıklarına bakıldığında ise WoS'ın daha fazla ayrıntıya indiği dikkat çekmektedir (Karasözen vd., 2011).

Araştırma sonuçları ülkeler açısından karşılaştırıldığında, yayın yapılan ülkelerin aynı olduğu görülmektedir. En fazla yayın yapılan ülke her iki veri tabanı için de Amerika'dır. Yayın sayıları bakımından incelendiğinde ise Rusya, Hindistan ve Türkiye'nin farklılaştığı görülmektedir. Veri tabanları karşılaştırıldığında en büyük farkın Türkiye örneğinde olduğu gözlemlenmiştir. Scopus veri tabanında 6 yayımla yer alan Türkiye WoS veri tabanında 14 yayımla yer almaktadır. Bu farkın nedenlerinden biri, WoS veri tabanında listelenen Türk dergilerinin Scopus veri tabanında listelenen dergilerden daha fazla olmasıdır. Bir diğer neden ise Scopus veri tabanında Türk yayınlarının tamamı makale iken, WoS veri tabanında bildirilerin de bulunmasıdır. Ülkeler arası iş birliği açısından karşılaştırıldığında ise, Scopus veri tabanı ile WoS veri tabanı arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Türkiye her ne kadar yayın sayıları açısından ikinci sırada yer alsada bağlantı gücü açısından diğer ülkelerin gerisinde yer almaktadır. Bu durum Türk yazarların uluslararası iş birliklerinin çok olmaması ile açıklanabilir.

Yayınların yer aldığı dergiler incelendiğinde ilk sıralarda yer alan dergiler "Communication Research Reports, Communication Quarterly, Communication Studies" isimli dergilerdir. Bu durum her iki veri tabanı için de aynıdır. Türk dergiler açısından bir değerlendirme yapıldığında ise Hacettepe Eğitim Dergisi'nin bir fazla makale ile WoS veri tabanında ilk beş dergi arasına girdiği görülmektedir. Örgütsel muhalefet alanında en çok yayın yapan uluslararası dergiler iletişim alanındayken, sıralamada yer alan tek Türk derginin eğitim alanında yayın yapması Türkiye'deki örgütsel muhalefet çalışmalarının eğitim alanında daha fazla yapıldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Yayın sayısı açısından değerlendirildiğinde, her iki veri tabanında da ilk sırada Johny T. Garner ikinci sırada Jeffrey W. Kassing ve üçüncü sırada Stephen M. Croucher yer almaktadır. Ancak bu yazarların WoS veri tabanında Scopus veri tabanına göre daha az yayına sahip olduğu görülmektedir. Atıf sayısı açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse Scopus veri tabanı için Johny T. Garner ve Jeffrey W. Kassing arasında göze çarpan farklılıklar olduğu görülmektedir. Jeffrey W. Kassing 10 yayın sayısı ile ikinci sırada yer alırken, bu çalışmalara yapılan atıf sayısı açısından değerlendirildiğinde 490 atıf sayısı ile öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, Jeffrey W. Kassing'in Scopus veri tabanında yer alan 10 yayının diğer örgütsel muhalefet çalışmalarına kaynak teşkil etmesi ile açıklanabilir. Holly J. Payne ve Theodore A. Aytgis için de benzer durum söz konusudur. Örgütsel muhalefet alanında en fazla yayın yapan yazarlar değerlendirildiğinde veri tabanları açısından önemli farklar bulunmamaktadır. Türk yazarlar açısından değerlendirilme yapıldığında ise WoS veri tabanında 3 yayımla Murat Özdemir isimli yazar yer almaktadır.

Her iki veri tabanı için de örgütsel muhalefet alan yazınında atıfta bulunan yazarlar benzerlik göstermekte ve ilk iki sırada Jeffrey W. Kassing ve Johny T. Garner yer almaktadır. Jeffrey W. Kassing (1997) örgütsel muhalefet kavramını yeniden ele alıp, kavrama yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Örgütsel muhalefeti kavramsallaştırma çabaları her ne kadar 1980'li yıllarda başlamış olsa da Jeffrey W. Kassing'in yoğun çalışmaları sonucunda kavrama olan ilgi hızla artmıştır. Jeffrey W. Kassing uluslararası veri tabanlarında Johny T. Garner'a göre daha az yayın sayısına sahip iken, bu veri tabanlarında yer alan örgütsel muhalefet çalışmalarında pek çok atıf alarak öne geçmiştir.

Örgütsel muhalefet alanında en çok atıf alan yazarlar sıralamasında ikinci sırada yer alan Johny T. Garner ise ortak atıf yazar ağ analizlerinde her iki veri tabanı için diğer yazarlardan ayrılarak tek başına bir görüntü çizmektedir. Bu durum Johny T. Garner'ın 2013 yılında yaptığı çalışması ile örgütsel muhalefet kavramına ve sürecine dair yeni bakış açısı geliştirmesi ile açıklanabilir. Zira yazar 2013 yılında yaptığı çalışması ile Jeffrey W. Kassing'ın örgütsel muhalefet kavramı hakkındaki bazı yaklaşımlarını eleştirerek kavramı yeniden tanımlamıştır. Önceki örgütsel muhalefet çalışmalarında göz önünde bulundurulmayan süreç yaklaşımını benimsemiş ve örgüt içinde yer alan diğer çalışanların (iş arkadaşları ve yöneticiler) örgütsel muhalefet sürecindeki rollerine odaklanmıştır (Haydaroğlu, 2022).

Scopus ve WoS veri tabanları ortak kelime analizleri birlikte incelendiğinde, en çok tekrarlanan ilk 3 kelimenin “employee voice (çalışan sesi), dissent (muhalefet) ve whistleblowing” olduğu görülmektedir. Çalışan sesi kavramının örgütsel muhalefet çalışmalarına temel oluşturması (Kassing, 1997) sebebi ile, en çok tekrar edilen kelimelerin başında yer alması beklenen bir sonuçtur. Diğer kelimeler de incelendiğinde sıraları farklı olmakla birlikte aynı kelimeler olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak yapılan bu çalışma ile örgütsel muhalefet konusunun uluslararası alan yazında nasıl ve hangi aşamada olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Wos ve Scopus veri tabanları karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma ile pek çok bibliyometrik çalışmanın kısıtı olarak gösterilen tek bir veri tabanının incelenmesi durumu bu çalışma ile kısıt olmaktan çıkmıştır (Demir ve Erigüç, 2018; Alp ve Ünlü, 2019; Aylan, 2021; Gök, 2021). Her ne kadar örgütsel muhalefet kavramı açısından büyük farklılıklar çıkmamış olsa da veri tabanlarının başka konularda karşılaştırmalarının yapılması alan yazın için önemli sonuçların ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir. Her iki veri tabanında da örgütsel muhalefet kavramı hakkında yapılan yayın sayısının diğer örgütsel davranış konularına göre daha az olması (Okutan ve Turdi, 2020) alanda çalışma yapacak araştırmacılar açısından bir fırsat olarak görülebilir. Yine bu alanda çalışacak olan araştırmacılara, öne çıkan dergileri ve konu başlıklarını göz önünde bulundurmaları tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksay, K. (2015). Örgüt yapılarında yaşanan değişimler ve modern örgüt tiplerinin incelenmesi. *Kent Akademisi*, 8(23), 111-128.
- Alp, G. & Ünlü, B. Ç. (2019). Turizm ve suç ilişkisinin bibliyometrik haritalama ile incelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 213-228.
- Ataç, L. O. ve Köse, S. (2017). Örgütsel demokrasi ve örgütsel muhalefet ilişkisi: Beyaz yakalılar üzerine bir araştırma. *İstanbul Business Research*, 46(1), 117-132.
- Avtgis, T. A., Thomas-Maddox, C., Taylor, E., Richardson, B. R. (2007). The influence of employee burnout syndrome on the expression of organizational dissent. *Communication Research Reports*, 24, 97-102
- Aylan, S. (2021). Seyahat Acenteciliği Konulu Uluslararası Makalelerin Bilim Haritalama Tekniği İle Bibliyometrik Analizi: Scopus Veri Tabanı Örneği, *Turizm Akademik Dergisi*, 8 (2), 15-36.
- Bakan, İ., Doğan, İ. F., & Yılmaz, Y. S. (2017). Çalışanlarda mesleki öz yeterlilik algısı ile örgütsel muhalefet ilişkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 54-70.
- Croucher, S. M., Kassing, J. W., & Diers-Lawson, A. R. (2013). Accuracy, coherence, and discrepancy in self-and other-reports: Moving toward an interactive perspective of organizational dissent. *Management Communication Quarterly*, 27(3), 425-442.
- Demir, H., & Erigüç, G. (2018). Bibliyometrik bir analiz ile yönetim düşünce sisteminin incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 91-114.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.

Durğun, S. (2006). Örgüt kültürü ve örgütsel iletişim. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 112-132.

Garner, J. T. (2006). *When things go wrong at work: expressions of organizational dissent as interpersonal influence*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Texas: Christian University.

Garner, J. T. (2009). When things go wrong at work: an exploration of organizational dissent messages, *Communication Studies*, 60(2), 197-218.

Garner, J. T. (2013). Dissenters, managers and coworkers: the process of co-constructing organizational dissent and dissent effectiveness. *Management Communication Quarterly*, 27(3), 373-395.

Gök, H. S. (2021). Gönüllü Turizm Konusunda Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi: Scopus Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1546-1567.

Haydaroglu, S., & Besler, S. (2021). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Muhalefete Etkisi ve Lider-Üye Etkileşiminin Düzenleyici Rolü: Beyaz Yakalı Çalışanlar Üzerinde Bir Araştırma. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 123-140.

Haydaroglu, S., (2022). Örgütsel muhalefet: Yöneticiler ve iş arkadaşları sürecin neresinde?, İrfan Özen (Ed.), *İktisadi ve İdari Bilimlerde Teori ve Araştırmalar içinde* (s. 145-159). İzmir. Serüven Yayınevi.

Karasözen, B., Bayram, Ö. G., & Umut. B. (2011). WoS ve Scopus veri tabanlarının karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 238-260.

Kassing, J. W. (1997). Articulating, antagonizing and displacing: A model of employee dissent. *Communication Studies*, 48(4), 311-332.

Kassing, J. W. (1998). Development and validation of the organizational dissent scale. *Management Communication Quarterly*, 12(2), 183-229.

Kassing, J. W. (2000a). Exploring the relationship between workplace freedom of speech, organizational identification, and employee dissent. *Communication Research Reports*, 17(4), 387-396.

Kassing, J. W. (2000b). Investigating the relationship between superior-subordinate relationship quality and employee dissent. *Communication Research Reports*, 17(1), 58-69.

Kassing, J. W. (2011). *Dissent in organizations*, Cambridge: Polity Press.

Kassing, J. W. & Armstrong, T. A. (2002). Someone's going to hear about this. *Management Communication Quarterly*, 16(1), 39-65.

Kassing, J. W. & Avtgis, T. A. (1999). Examining the relationship between organizational dissent & aggressive communication. *Management Communication Quarterly*, 13(1), 100-115.

Kassing, J. W. & Avtgis, T. A. (2001). Dissension in the organization as it relates to control expectancies. *Communication Research Reports*, 18(2), 118-127.

Kassing, J. W. & DiCioccio, R. L. (2004). Testing a workplace experience explanation of displaced dissent. *Communication Reports*, 17(2), 113-120.

Kaya, Ç. (2016). Kontrol odağı ve örgütsel muhalefet arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Öneri Dergisi*, 12(46), 81-96.

Kesen, M. ve Pabuççu, H. (2016). Örgütsel muhalefet ve işe yabancılaşmanın duygusal tükenmişliğe etkisinin ANFIS Model ile incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 42(9), 1552-1563.

Moral-Muñoz, J. A., Herrera-Viedma, E., Santisteban-Espejo, A., & Cobo, M. J. (2020). Software tools for conducting bibliometric analysis in science: An up-to-date review. *Profesional de la Información*, 29(1).

Okutan E, & Turdi, M., (2020). Örgütsel davranış alanında yapılan çalışmaların değerlendirilmesi: Web Of Science örneği, Abdülkadir Altınsoy (Ed.), Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar-IV içinde (s. 95-108). İstanbul. Sakarya Yayıncılık.

Oktay, M. (1996). *İşletmeciler İçin: Davranış Bilimlerine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları: 187.

Ötken, A. B. ve Cenkci, T. (2013). Beş faktör kişilik modeli ve örgütsel muhalefet arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Öneri Dergisi*, 10(39), 41-51.

Özdemir, M. (2013). Genel liselerde görev yapan öğretmenlerin örgütsel muhalefete ilişkin görüşleri (Ankara ili örneği). *Eğitim ve Bilim*, 38(168).

Payne, H. J. (2007). The role of organization-based self-esteem in employee dissent expression. *Communication Research Reports*, 24(3), 235-240.

Redding, W. C. (1985). Rocking boats, blowing whistles, and teaching speech communication. *Communication Education*, 34:3, 245-258,

Sadykova, G. ve Tutar, H. (2014). Örgütsel demokrasi ve örgütsel muhalefet arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *İşletme Bilimi Dergisi*, 2(1), 1-16.

Small, H. (1999). Visualizing science by citation mapping. *Journal of the American society for Information Science*, 50(9), 799-813.